

Forfatter: Fibiger, Mathilde

Titel: Clara Raphael

Citation: Fibiger, Mathilde: "Clara Raphael", i Fibiger, Mathilde: *Clara Raphael*, udg. af Lise Busk-Jensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 274.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-fibiger01-shoot-idm140403938608464.pdf> (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Clara Raphael

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

8. Forfatterinde i 1850'ernes København

Der var flere årsager til, at *Clara Raphael-fejden* blev så omfattende. Den vigtigste var naturligvis, at Mathilde Fibiger havde peget på et reelt problem. Den romantiske kvinderolle var bristefærdig ligesom den romantiske kultur i det hele taget. Heibergs fald som direktør for Det Kgl. Teater fem år efter (1856) var et forvarsel om, at afviklingen stod for døren. Når kulturskredet først indtraf med Brandes' moderne gennembrud et par årtier senere, var det, fordi kulturlivets magtfulde institutioner havde meget at stå imod med, og fordi det i 1851 endnu var uklart, hvilken retning nybruddet ville tage. Kvindeemancipationen blev som bekendt også et hovedpunkt i det moderne gennembrud, men den tog en anden retning end Mathilde Fibiger havde udstukket.

Det forhold, at bogmarkedet var relativt lukrativt, var en anden væsentlig årsag til fejdens omfang. Det folkelige røre i tiårene før systemskiftet havde skabt grundlag for flere nye aviser, læselysten øgedes, der var grøde i forlystelseslivet og med lidt held kunne man leve som kulturjournalist. Allerede Heiberg havde tjent lige så meget på at udgive *Kjøbenhavns flyvende Post* (1827-1837 med afbrydelser), som hans professorat i Kiel havde indbragt, og Goldschmidt levede af *Corsaren* (1840-46) og *Nord & Syd* (1847-1859). Fibiger fik godt 100 RD. i honorar for sine to flyveskrifter, et beløb der som nævnt nærmede sig en privatlærerindes årsløn. Motivet til at blande sig i den livligt blussende offentlige debat kunne altså i lige 275 så høj grad være lysten til at forøge sine indtægter som trangen til at lufte sine meninger.

Men hvis de seriøse skribenter kunne slå mønt af Fibigers bog, hvad kunne de useriøse så ikke få ud af den! *Corsaren* trykker et satirisk stykke om Clara »en Mandinde i fuld Udrustning«, som bladet forlover med *Kjøbenhavnspostens* anmelder (Varberg); senere følger en vise om det mærkelige ægteskab mellem Clara og baronen, som naturen dog får bugt med: »Jeg skal hilse fra Baronnen, at / Der var Bud hos Accoucheur'n [:fødselslægen] i Nat / Gud maa vide, hvordan det er fat«. En gadevise af P.E. Petersen forbinder Claras person med de samtidige bestræbelser på at stifte et Magdalenehjem, dvs. en institution for tidligere prostituerede, bestræbelser Fibiger intet havde at gøre med, men Petersen ser frem til at finde den skandaliserede Clara på et sådant hjem: »Din Tanke var saa stor og skøn, / Derfor du skal din største Løn / Vist finde, naar du engang hen / Din Tilflugt ta'er til »Stiftelsen««. I 1852 skrev Carl Ploug (1813-1894, redaktør af *Fædrelandet*, rigsdagsmand) studenterkomedien *Et Besøg*, hvori en baronesse, en kun let maskeret Clara Raphael-figur, viser sig at være en forklædt mand: »Den Gang jeg i min grønne Vaar / Drev om paa Lollands Enge / Blandt lutter dumme Kø'er og Faar / Og dorske, klodsede Dreng, / Mig syntes Tingenes Natur / Saa flov, at jeg fik Spleen! / Da Ingen til mig gjorde Kur, / Jeg gjorde Kur til Ideen. / Stort det mig tyktes en Bog at faa frembragt« (citaterne efter Marg. Fibiger 1891, s. 103-105).

Og hvad folk ikke købte sig til af underholdning, det fremstillede de selv til privat brug; romanen var i nogle måneder den selskabelige konversations varmeste emne. Fru Roed skriver til Johs. Fibiger, at alle diskuterer »den berømte Amazone Clara Raphael, som har erobret den høie Fortjeneste at aabne Slusen for den Strøm, der suser os om Ørene, Kvindernes Opdragelse« (Johs. Fibiger s. 279). *Clara Raphael* omtales også flittigt i samtidens korrespondancer. H.C. Andersen skriver om bogen til Henriette Wulff: »Stilen i den er ganske fortræffelig, men Ideen selv forskruet, usand og unaturlig. Clara Raphael vil (...) »Vielse uden Giftermaal, medens Spandet i Folkethinget vil have Giftermaal uden Vielse« (7.2. 1851). Andersen hentyder her til, at N.M. Spandet få måneder før 276 udgivelsen af *Clara Raphael* havde stillet forslag om indførelse af borgerligt ægteskab.

Spandets søn, Sigvald Spandet, beskrev nogle år senere, hvordan diskussionen af romanens idé hurtigt havde forskudt sig til sladder om forfatterindens person:

Det er vel endnu Alle i friskt Minde, hvilken Forundring det vakte, da den eenogtyveaarige Pige med Kraft og Alvor traadte op for at revse og dadle, hvad hun fandt skævt og forkvaklet, men Forundringen forvandlede sig snart til Forargelse; thi hvad Ret havde hun til saaledes at skolemesterere? Var hun da kanskee bedre end alle hendes Medsøstre (...) Saa fik man da hurtigt Forf. opnuset, og nu gik det ud over hendes Person. Der blev sagt Vittigheder, som man ved saadanne Leiligheder faaer for godt Kjøb, og alle Spidsborgerne og Spidsborgerinderne loe af fuld Hals - det var overmaade morsomt. Saa havde den Enes Kjæreste (...) seet hende paa Østergade med kort Kjole og Mamelukker - det var ganske vist! - og saa havde den Andens Kjæreste, der var theologisk Candidat seet hende i Vimmelskafte - »ved Gud! med rigtige Herrestøvler paa!« (*Dagbladet* 21.3. 1854).

Mathildes familie brød sig ikke videre om hendes skrifter endsige offentligheden omkring hendes person. Den lollandske farbroder skriver, at familierne på egnen, der havde taget velvilligt imod Mathilde, nu genkendte sig selv i bogen og følte sig udleverede, så at hun ikke skulle regne med oftere at blive modtaget hos dem. Major Fibiger så sig nødsaget til at hente datteren til København og lade hende videreuddanne sig i sprog. Angrebene gik ikke spurløst hen over Mathilde. I august 1851 skriver hun til en veninde, at hun er taknemmelig over, at denne ikke har afbrudt forbindelsen med hende, men at hun dog ikke må tøve med at

gøre det, hvis hendes far ikke synes om, at de omgås; hun frygter at påtvinge nogen sit måske kompromitterende selskab: »For Resten har jeg det godt, paa det nær, at jeg bliver kørt over hver Dag i aandelig Forstand, thi jeg har livagtig den Fornemmelse, at hver Vogn, der kører forbi paa Gaden, ruller tværs igennem min Pande og derved masakrerer 277 de stakkels Tanker, som have Logi derinde« (Marg. Fibiger 1891, s. 110-111). Hun forsøgte imidlertid aldrig at forsvare sin person, men fulgte sin kurs mod det mål at blive professionel forfatter. Efter faderens død i august 1851 boede hun først i København hos en tredje farbroder, og senere nogle måneder på Rønnebæksholm ved Ringsted hos Marie Toft, som nylig var blevet gift med Grundtvig. Mathilde havde nu fået personlige bekendte i det litterære miljø, især Grundtvig, hvis hjem i perioder var hendes bedste tilflugtssted, men også Schack og Goldschmidt, hvis kritiske anmeldelser af debutbogen hun ikke lod sig blokere af. Hun arbejdede flittigt på sin næste roman, *En Skizze efter det virkelige Liv* (1853).

Under opholdet på Rønnebæksholm blev hun opfordret til at tale ved en mindefest for Istedslaget sammen med kendte mænd som Grundtvig, P.R. Rørdam, Ploug og P.C. Kirkegaard. Da det rygtedes, skrev Ilia til fru Grundtvig og den ældste bror til Grundtvig for at kræve, at de forhindrede Mathildes forehavende, men de svarede begge, at de ikke følte sig bemyndiget til bruge magt over for deres gæst. Fredrik Bajer noterede i sin dagbog for 25.7. 1852: »Man sagde ogsaa, at da hun gik op på talerstolen, tog en meget stor og stærk mand hende bagfra om livet og satte hende ned«. Kort efter så Bajer hende på et hotel i Ringsted og erindrede hendes stolte selvstændighed: »Hun var i lyserød kjole. Tilbagestrøget hår. Sad og skrev, uden at se op, uden at lade sig forstyrre af alt rend af rejsende frem og tilbage foran hende. Nydelig så hun ud« (*Livserindringer* s. 36 og 39).

I de næste par år levede Mathilde Fibiger den frie forfatters vanskelige liv, på lejede værelser, i perioder sammen med Ilia, hele tiden med bijob ved siden af skriveriet for at klare dagen og vejen. Begge søstre underviste, malede porcelæn og syede skjorter med det underliggende, men aldrig opfyldte håb, at en litterær succes ville rette op på økonomien. *En Skizze efter det virkelige Liv* udkom til julen 1852. Den handler om to forældreløse søstre og deres bejlere. Den ældste afviser overlegent alle mænd som svage, mens den yngste til slut lader sig overmande af kærligheden. Det var netop, hvad Heiberg havde ønsket, og anmelderne slog også med tilfredshed ned på denne udvikling i forfatterskabet, hvor cølibatet var et 278 tilbagelagt stadium, men den tæmmede kvindelighed skaffede ikke Fibiger hverken økonomisk gevinst eller litterær anseelse.

I sommeren 1853 skiltes søstrenes veje. Koleraepidemien var over København og Ilia meldte sig til frivilligt arbejde på Almindeligt Hospital; senere fik hun fast ansættelse som overvågekone på Frederiks Hospital. Hun vedblev at skrive, men det filantropiske engagement blev i stigende grad hendes livsopgave, det løste også hendes mest presserende forsørgelsesproblemer. Mathilde satsede derimod alt på sin næste roman, en satsning der lykkedes i den forstand, at temaet og fortællestrukturen fra *Clara Raphael* udvikledes til et imponerende stort tænkt og selvstændigt udtryk for det livssyn, Fibiger havde arbejdet sig frem til. Som levevej og adgangskort til det litterære parnas blev *Minona* derimod en katastrofal fiasko.